

mento hoc quasi *revelata facie* intuerentur, lumine gloriæ confortati; qui rarus favor alios inter electos sancto pariter obtigit Philippo Nero; cuius singularis privilegii memor Drogo Ostiensis, postquam docuisse, in nube sacramentum hoc præfiguratum fuisse, quæ in transfiguratione Christi Apostolos obumbravit, ita Christum alloquitur¹: « Moyses, et Elias tecum apparuerunt in monte, sed nubes lueida obumbravit eos; veruntamen illis sicut amicis, et domesticis sacramenti tui nubes erat perlucida, quæ nobis jacentibus, et projectis a facie oculorum tuorum, valde subobscura est. »

10. — Nota est illa sive historia, sive fabula, qua Zeuxis, pictorum celeberrimus, canistrum quoddam uvæ, tam naturaliter ad vivum depictis, plenum pinxisse fertur, ut aves certatim ad illas degustandas advolarint. Parrhasius ad ejus æmulationem quadrum quoddam depinxit, veluti velo quodam obductum, per quod elegans pictura transparebat; quam Zeuxis videns, velum sibi submoveri petiit, ut tanto magis perspicue artis præstantia promicaret; sed mox cognito artificio, se ab eo divictum esse fassus est, dicendo: Ego aves delusi, tu vero homines, eosque in arte pictoria exercitatissimos. Porro Christus in sacris Canticis per uvæ botrum designatur²: *botrus Cypri Dilectus meus mihi in vineis Engaddi*, et quidem adeo naturaliter expressus, ut aves, id est, dæmones advolantes (*volucres cœli comedenter illud*, inquit Christus³, per volucres spiritus malignos intelligens) delusi fuerint, illum, hominem, et non Deum existimantes, ignorantesque, sub humanitate illa, veram absconditam delitescere divinitatem. Et licet hoc eximum Sapientiae opus fuerit, in velo tamen hujus sacramenti divina Sapientia multo excellentius emicuit, siquidem sub hoc velo mirabiliter abscondere potuit, non solum divinitatem, sed etiam humanitatem, simulque efficere, ut fideles fidei lumine adhibito, ambas naturas *revelata* quasi facie conspicere possent; quod aliud quoddam mysterium est, a SS. Patribus recensitum. *Quid valeret fides tua*, inquit S. Bonaventura⁴, « si Christus in propria forma visibilis tibi appareret? certe et coacte eum adorares, aut quomodo carnales oculi tantam gloriam ferre possent? » Hugo de S. Victore parviflumen inquit⁵: « Sub sacramento, et non sub propria forma sumitur, ut fides conprobetur, quæ est de iis, quæ non videntur; » unde Ecclesia canit⁶: « Quod non capis, quod non vides, animosa firmet fides. » Deus olim agnum paschalem, non crudum, sed tostum manducari præcepit; cuius motivum morale a Commentatore Nazian-

zeni his verbis adducitur⁷: « sanctam illam escam crudam accipit, qui fidem inertem, et frigidam habet; » quanto enim Deus in puncto vix visibilis hostiæ magis absconditur, tanto vivacior est fides illius, qui illum tanquam verum Deum in eadem agnoscit, et admiratur, videlicet tanquam eum, qui apud Jeremiam dicit: *Nunquid non cœlum, et terram ego impleo, dicit Dominus?* S. Ephrem de natura Dei curiose non scrutanda, optime proinde nos monet, dicens⁸: « Participa immaculatum Corpus, et sanguinem Domini tui, fide plenissima, certus quod agnum ipsum integre comedas. » Imo S. Paschasius dicere non dubitat, quod juxta fidei nostræ proportionem, de hoc agno immaculato plus minusve participatur simus: « Dilata, inquit⁹, « sinum mentis tuæ, emunda conscientiam, et percipe, non quantum mica exhibet, sed quantum fides capit, quia in Christo plenitudo divinitatis manet, in te autem de plenitudine, non quanta est, sed quantum idoneus fueris, præstatur. » Divus quoque Chrysostomus sanctum hoc exercitium nobis commendat communiciaturis, dum ait¹⁰: « Cum fide accedere non est, ut tantummodo propositum corpus recipias, verum etiam multo magis ut mundo corde tangas, ut sic aedes, quemadmodum ad ipsum Christum ».

DISCURSUS LI.

DE VARIIS RATIONIBUS, ALTISSIMI HUJUS MYSTERII VERCITATEM, ET POSSIBILITATEM PROBANTIBUS.

IDEA SERMONIS. — 1. Omnis ambiguitas circa hoc Sacrum abigatur. Nam Christus prima veritas illi fert testimonium. Et hinc non est relictus ambigendi locus. — 2. Tota S. Trinitas huic Sacrum testimonium. Christus S. Paulus per seipsum revelavit hujus Sacrum institutionem. — 3. Dubitantibus respondet cum Gabriele: Non est impossibile apud Deum omne verbum. In quo symboli articulo continetur hoc Sacrum. De Spiritus S. cooperatione in hoc Sacrum dubitare non licet. — 4. Deus per omnipotentiam suam plus facere potest, quam nos intelligere. Rationes SS. Patrum convincentes, vacillantes in fide hujus Sacramenti. — 5. Ipse dæmon admisit in Christo possibiliter Euch. Virtute divina alii Sancti facere potuerunt tales transmutationes. — 6. Sicut lumen in manibus Dei mutatum fuit in hominem, sic et panis in manibus Christi mutatus fuit in corpus. — 7. Possibilitas transubstantiationis, probatur ex tribus capitibus. — 8. Probatum etiam experientia. — 9. Quomodo Corpus Christi simul esse possit in diversis locis. — 10. Alia naturalis et efficax ratio. — 11. Aliae rationes Christi in Eucharistia. — 12. In hoc mysterio solummodo anchoræ fidei fidendum est.

¹ DROG. OST., I. I in sac. Dom. — ² CANT., I, 14. — ³ LUC., VIII, 5. — ⁴ S. BON., t. VII de prep. ad miss. — ⁵ H. VICT., ib. — ⁶ NIC., OR. 42.

¹ JEREM., XX, 24. — ² S. EPHREM, t. III. — ³ S. PASCH., c. 47. — ⁴ CHRYS., h. 51 in Matt.

Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.
Joan., vi, 56.

1. — Hebrei increduli Salvatorem nostrum die quadam, ut verax aliquod divinitatis suæ signum ederet, rogarunt, dicentes¹: *Quod tu facis signum, ut videamus, et credamus tibi, quid operaris?* Patres nostri manducaverunt Manna in deserto, sicut scriptum est: *panes de cœlo dedit eis manducare.* Qua eadem vice Christus, prima omnium vice, infallibilem illis Eucharistia promissionem stipulatus fuit, dicente Evangelista: *Dixit ergo eis Jesus: Amen, Amen, dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum;* nec solum illis per hæc verba transubstantiationem panis in corpus suum futuram indicare voluit, verum etiam simul veritatem hujus sacramenti, per modum eibi et potus instituti, insinuavit, subjungens: *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus,* id est, ut S. Paschasius exponit², « Non alia plane, quam quæ nata est de Maria, et passa in cruce, resurrexit de sepulcro. » Hæc, inquam, ipsa est, et ideo Christi caro est, quæ promundi vita adhuc hodie offertur. Idem sanctus Pater in quadam Epistola omnem a nobis in hac tam difficiili materia perplexitatem removere satagens, per citatam Eusebi Emisseni auctoritatem inquit: « Recedat omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui auctor est munieris, ipse etiam testis est veritatis. » Christus enim ipse, qui prima et æterna veritas est³, *cœlum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt*, de hoc sacramento directe et immediate testimonium perhibuit; unde S. Thomas de Villanova ait⁴: « Sed quid, obsecro, magnum est, si Christo Domino creditur? Christus ait: *Hoc est Corpus meum, et super hoc quispiam audeat hæsitare?* nam etsi quæ dicuntur, ardua, et difficultia sunt ad credendum, fidei tamen minuitur difficultas, ubi dicentis consideratur auctoritas, noli considerare quod dicitur, sed quis dicat, attende. » Ut enim quis rei, ad credendum difficulti, fidem adhibeat, assertentis auctoritas totum præstat; jam vero prima, æterna, et infaillibilis veritas, quæ de se ipsa dicit: *Ego ad hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati; omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam; hæc, inquam, prima Veritas asserit: Caro mea vere est cibus, etc.* S. Laurentius Justinianus ingeniose ad hoc se reflectit, quod Christus ipsem in propria persona sacramentum hoc instituere voluerit, velutque semper ipsem in persona sacerdotis, id ipsum consecrare, ut fidem tam ineffabilis et imperscrutabilis mysterij tanto magis stabiliret; unde ait⁶: « Ceterum ad

¹ JOAN., VI, 30. — ² S. PASCH., I. de Corpor. et Sang. Dom. — ³ MATT., XIV, 25. — ⁴ S. THOM. DE VILL., in die Corp. Chr. — ⁵ JOAN., XVIII, 37. — ⁶ S. LAUR. JUSTIN., ue Euch.

¹ S. HIL., I. VIII de Trin. — ² S. LAUR. JUST., ib. — ³ LUC., XXII, 39. — ⁴ I COR., XI, 24. — ⁵ S. BON., t. VII de prep. ad miss. — ⁶ S. LAUR. JUST., s. de Euch. — ⁷ JOAN., V, 7.

Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt; Pater quidem testimonium perhibuit Filio, dum ait¹: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite: Verbum vero de semetipso clare asserit: Accipite, et manducate, hoc est corpus meum. Denique Spiritus Sancti vis nosse testimonium? ex vaticiniis prophetarum, et et præcœ legi id sufficienter invenies; verum si in exordio nascentis Ecclesiæ observes, qualiter post Spirilus Sancti adventum, sacramentum hoc frequentari cœpit, proculdubio ipsius Paracœli illud testimonium fuisse percipes. Cum igitur Spiritus Sanctus huic sacramento testimonium perhibeat, qui Spiritus est veritatis, quis illud deinceps in dubium revocare poterit²? Rogabo Patrem, et alium Paracœli dabit vobis, Spiritum veritatis. Doctor Angelicus, verba Beatae Virginis adducit, quæ circa mysterium incarnationis Verbi protulit, quando intelligere nequibat, quomodo hæc in ipsa, voto virginitati obnoxia, compleri possent³: Quomodo fiet istud, hoc ait Virgo, quoniam virum non cognosco? respondit: Spiritus Sanctus superveniet in te et virtus Altissimi obumbrabit tibi: et tu queris, quomodo panis fiat corpus Christi? et ego dico tibi: Spiritus Sanctus superveniet, et ipse faciet hæc, quæ super naturam sunt et intelligentiam. Cum enim hoc sacramentum, mysterium quoddam sit ineffabile, transcendens omnem humanam, et Angelieam intelligentiam, et capacitatem, incarnatione Sapientiae summæ curæ fuit, ut illius vivam quamdam fidem fidelibus imprimaret, ac proinde prima vice, quando in Joannis cap. vi omnium primo de hoc sacramento locutus fuit, sèpius usus est verbis, veracitatem illius adeo perspicue declarantibus, ut nulla prorsus glossa indigent. Similiter S. Paulus in Epistola ad Corinthios de hoc sacramento ex professo tractans, Christum ipsummet, sibi per immediatam revelationem hujus sacramenti institutionem recensuisse protestatur, dum ait⁴: Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem etc. Imo ab omnibus aliis Apostolis aliter dicit potius⁵: Hanc vocem nos audiimus (id est, hoc est Corpus meum) cum essemus cum ipso, habemus firmorem propheticum sermonem etc. Unde Salmeron salubriter nos monet, ut de credulitate hujus Sacramenti tentati, imitemur Virginem, dicentes: quomodo fiet istud? et audiunt: Spiritus Sanctus, etc. Similem nos afferre debemus prudentiam, ut cum sensus, et ratio humana scrupulum aliquem ingerant, dicant⁶: Quomodo fiet istud, ut tantus Christus sub tam parva hostia delitescat, aut qua ratione mundi Conditor in vile pectoris nostri tugurium subin-

¹ LUC., IX, 25. — ² JOAN., XIV, 57. — ³ S. THOM., op. 58, c. 13. — ⁴ I COR., XI, 23. — ⁵ II PETR., I, 18, 19. — ⁶ SALM., I, 9, tr. 49.

« trare velit? prudentia tunc dicat: ad Spiritum « Sanctum et virtutem Altissimi, cui nihil est « impossibile, et qui nos ardentissimo amore prosequitur, spectandum esse; si enim non ederes, « nisi ea, quæ intellectu tantum cognoscuntur, et « quomodo sint condita, et qua ratione nos alere « possent, comprehendere valeres, pauca sane, et « prorsus nihil ederes. » Idem auctor in Trac. 21 ejudem Tom. ex S. JOA. DAMASC. eamdem adducit considerationem. Si modum requiris, quoniam « pacto fiat, » inquit Damascenus¹, « sat tibi sit « audire, quoniam per Spiritum Sanctum, quemadmodum ex sanctissima Deipara, seipsum, et « in seipso Dominus carnem sustentavit, et nihil « aliud cognoscimus, quam quod Verbum Dei « verum est, et efficax, et omnipotens, modus autem « incurstabilis. »

3. — Eucharistia, juxta communem sacrorum Interpretum opinionem, Incarnationis est extensio, ideoque Ecclesia in missa de sanctissimo Sacramento, prefatione utitur in festo Annunciationis dici solita, ubi inter alia hæc canuntur verba: Per incarnationis Verbi mysterium, etc. quemadmodum igitur Archangelus ad Mariam dixit²: Non erit impossibile apud Deum omne Verbum; ita quoque in praesenti asserere licet, non esse Verbo, quidquid voluerit, impossibile. Quapropter et S. Joannes forsitan, priusquam sacramenti hujus institutionem, in ultima coena factam, commemoraret, hæc præmisit verba³: Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus. Cui argumento stabilendo subseruit solemnis illa inter Doctores controversia, disceptantium, in quo symboli apostolici articulo, sacramentum hoc, quod per antonomasiam dicitur mysterium fidei, contineatur. Alii substantin, ipsum insinuari in verbis illis Sanctorum communionem: ast S. Thomas illud implicite in verbum Deum omnipotentem includi asserit⁴, quia scilicet divinæ opus est omnipotentiae. Unde et in canone, priusquam ad consecrationem procedamus, dicimus: Elevatis oculis ad te Deum Patrem omnipotentem. Quo pariter in canone hæc alia proferimus verba, ejusdem expressiva mysterii, scilicet: Accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; manus autem, potestatis est symbolum; unde Isaías dicit⁵: Non est abbreviata manus Domini. Quibus ex verbis tale formo argumentum: non est limitata omnipotentia Dei, ergo potuit instituere hoc sacramentum, ergo non debet nostra circa hoc vacillare fides, modo, ut suppono, ejusdem admittamus auctoritatem et potentiam; quam nobis adumbrare conatur A. Algerus, dum ait⁶: Ipse est Deus, qui omnia, quæcumque voluit, fecit in celo et in terra; caro ejus ipsa est, cui data est

¹ S. JOAN. DAM., I, IV, c. 14 orth. fid. — ² LUC., I, 37. — ³ JOAN., XIII, 3. — ⁴ S. TH., p. q. 4, a. 8. — ⁵ ISA., LIX, 4. — ⁶ B. ALG., I, II de sac.

« omnis potestas in celo et in terra, ut potestate talis sit in unitate personæ, in celo et in terra, « quandocumque, quomodocumque sibi placet, » cuerit. » Christus igitur sacramentum hoc instituit, postquam ei Pater æternus, ut diximus, omnipotentiæ divinae plenitudinem communicasset, dicente Evangelista: Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus; neque etiam de Spiritus Sancti cooperatione et concursu in hoc sacramento quidquam dubitare licet, siquidem ut S. Paschalias ait¹: Spiritus Sanctus qui hominem Christum in utero virginis sine semine creavit, etiam ipse panis, ac vini substantiam, carnem Christi et sanguinem, invisibili quotidie potentia, per sacramentum sui sanctificationem operatur, quamvis nec visu exterius, nec gustu saporis comprehensum datur. » Imo in XIII cap. ejusdem libri, idem sanctus sanctissimæ Trinitati miraculosam hanc actionem attribuit, inquiens: Qui Verbo cuncta creavit, haec Verbo una cum Spiritu Sancto cooperatur, et ideo nihil dubitandum, ubi Deus Trinitas jure opifex creditur. » Quemadmodum igitur de opere incarnationis Verbi, in utero virginis, dubitare non licet, ita nec de hoc sacramento, imo multo minus quicquam ambigere potest²: Nèque ab alio (verba sunt dicti sancti) caro ejus creatur et sanguis, nisi a quo creata est in utero virginis, ut Verbum caro fieret. Caro Christi eodem verbo fit caro, quo Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. » Porro S. Bonaventura modum, quo mystica hæc verbis consecrationis patretur incarnatione, edocet nos, dum ait³: Quibus verbis, cum intentione conficiendi, a Sacerdote prolatis, transubstantiat utrumque elementum, secundum substantiam in Corpus et sanguinem Jesu Christi, remanentibus speciebus sensibilibus, in quarum utraque continetur totaliter, non circumscriptibiliter, nec localiter, sed sacramentaliter totus Christus. » Cujus panis in carnem, vinique in sanguinem transubstantiationis hanc assignat rationem Guillelmus Parisiensis⁴: Justum et consentaneum est, quod adveniente vero pane, cedat materialis; neque est ejus injurya, imo ejus Creatoris est, ut ei advenienti honorem deferat creatura, relinquens ei penitus locum sumum, et cætera quæ ab eodem Creatore acceperat, utpote albedinem, saporem et quantitatem. »

4. — Ut autem hac in materia, omnem excudente humanam intelligentiam, nostra nullatenus vacillet fides, hoc jacendum est fundamentum, scilicet Deum per Omnipotentiam et infinitam Sapientiam suam, plus operari posse, quam nos intelligere, aut comprehendere; unde S. Hilarius a

¹ S. BERN., t. II, ser. 54, a. 2. — ² ROM., XI, 33. — ³ ECCL., I, 2. — ⁴ PS. XXXII, 9. — ⁵ S. AMBR., I, IV de sac. — ⁶ ALBERT. MAG., S. 11 de corp. et sang. Dom. — ⁷ EUSEB. EMISS., h. 5 de Pasch.

« mentis verbi præcipit virtus, et servit effectus» dicere enim Verbi, operari est; dixit et facta sunt unde eodem momento, quo Christus in persona sacerdotis profert hæc verba: *hoc est Corpus meum hic est sanguis meus*, creatura locum creatori suo cedit, nam ut S. Paschasius ait: « Verba Christi « sicut divina sunt, ita efficacia, ut nihil aliud « proveniat, quam quod jubent, quia æterna sunt: « Cælum, inquit, et terra transibunt; verba autem « mea non transibunt, sed facient omnia, ad quæ « missa sunt, quia Patris non nisi unum et sub- « stantivum, et consubstantiale, et sempiternum « est Verbum.» Idem quoque sanctus observat, quod Christus, postquam prima vice consecrasset, Ecclesiæ dixerit: *hoc facite in meam commemorationem*, et ideo subjungit: « sed ne forte putas, « quod de illo uno tantum pane, et in illa una « hora hoc comesse jusserit, adjunxit, et ait: *hoc facite in meam commemorationem.*» Idem quoque Paschasius in epistola quadam sequentem adducit Eusebii Emissen doctrinam dicentis¹: « Nec dubitet « quispiam primarias creaturas nutu potentiae, « praesentia majestatis, in dominici corporis tran- « sire posse naturam, cum ipsum hominem vi- « deat, artificio coelestis misericordiae Christi corpus « effectum.» Albertus Magnus pariter Eucharistiæ possibilitatem vivis rationibus demonstrare conatus fuit: « Nec mirum est, » inquit « si verbum, quo « omnipotentia Dei fecit creature, eadem potentia « mutat creaturam in illud, quod voluerit, quia « Dominus universorum ipse est, cuius magnifi- « centia cuncta obediunt, et nihil resistit.» Adducit quoque textum illum Sapientiæ²: *subest tibi cum volueris posse.* « Quia quamvis fides cum omnibus ar- « ticulis suis, omnipotentiæ Dei innitatur, in sacra- « mento tamen altaris, in quo consistit fundamen- « tum fidei et totius Ecclesiæ communio, maxime « innititur omnipotentiæ.» Ad propositum quoque illam Abrahæ adaptat historiam quando in Mam- bre solemne illud tribus angelis præparavit convi- vium³: *Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram dixitque ei; accelerata tria sata simile commisse, et fac subcinericos panes.* « Hæc est sapientia summi pa- tris, quæ tria sata deitatis et animæ, et corporis « commiscuit, hoc est, sociavit. Accelerat autem, « quia in momento operata est, et non per mo- « menta temporum, ut infirma facit natura, et « fecit nobis panes æternæ refectionis sub cineribus « hujus nostra mortalitatis decoctos.»

5. — Egregia fuit illa nonneminis responsio, qui circa Eucharistiæ possibilitatem interrogatus respondit; quid de illa ambigis, quam ipsem et quoque dæmon admisit, quando in deserto ad Christum accedens, eidem dixit⁴: *Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant?* unde clare deducitur,

¹ S. PASCH., ep. ad Prudegard. — ² SAP., XII, 18. — ³ GEN., XVIII, 6. — ⁴ MATT., IV, 13.

quod in Christo, supposito, quod Filius Dei esset, admittebat potentiam, unico verbo convertendi substantiam saxonum in substantiam panis, ac proinde consequens est, quod similiter per verbum suum panem in corpus suum transubstantiare possit: *dic ut lapides, etc.* et talis est conversio panis in corpus Christi, quæ in hoc sacramento per verba efficitur. Ex fide cognovimus, quod non solum in virtute verborum Dei, verum etiam servorum suorum (dependenter tamen a potestate, ipsis a Deo delegata (variae substantiae transmutatae fuerint in alias, specie differentes ab iis, quæ antea erant. Sic enim Moyses petram convertit in aquam, aquam in sanguinem, virginem in serpentem. Unde S. Cyrillus Jerosolymitanus ait¹: « Innumerabilia sunt. Sin quibus quomodo quæreris, universam tibi vertere Scripturam, necesse est, aquam aliquando mutavit in vinum in Cana Galilæa; et non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit. Si multitudini maris (S. Anselmi hæc est consideratio) modicam vini guttam transformare in suam naturam, in tantum ut de ea penitus nihil videatur residuum, est possibile; magnitudini, vel multitudini virtutis Christi, qua cum de Patre unus est homo Christus, omnipotens Creatoris actione, et obedientissimæ creaturæ passione, Panem in suum transmutare corpus erit impossibile? et cui creare de nihilo et formatum, et formam fuit facile, mutare formatum, et conservare formam, quomodo erit difficile? » Ad quod stabilendum Albertus Magnus naturali hoc utitur exemplo²: « Natura mutat unam substancialiam in alteram, sicut in vite aqua mutatur in vinum; et opere apum, succus florum in favum mellis, similiter in nobis met ipsi panis quem manducamus quotidie, per naturam mutatur in carnem, et gramina comesta a brutis convertuntur in carnem et sanguinem; ergo multo magis virtus Verbi Christi mutare potest panem in substanciali sui corporis. »

6. — Præsentem accommodate discursum promovet illa Tertulliani contemplatio, discutientis, qualiter lutum, supremi in Artificis exceptum manibus, mutatum fuerit in hominem, qui *micocosmos*, id est, parvus mundus dicitur; ait itaque³: « Ita pusillitas, limus in manus Dei satis beatus et si solummodo contactus. Quid enim si nullo amplius opere statim figuratum de contactu Dei constitisset? adeo magna res agebatur, qua ista materia destruebatur. Itaque toties honoratur, quoties manus Dei patitur, dum tangitur. » Similem namque operandi modum nobis Canon exhibit, siquidem in eo dicitur: « Accepit panem in sanctas, ac venerabiles manus suas. » Ubi dictus auctor ait: « Panis in manu Dei satis be-

¹ S. CYR. JER., cat. 4. — ² ALB. MAGN., de Corp. et Sang. Dom. — ³ TERT., l. de resurr. carn.

« tus. » Quid igitur mirum, si in manibus Christi, a Verbo animati, panis in corpus transmutetur divinum? « Beatus » utique, quia beatam Christi animam originarium beatitudinis paradisi fontem in se recludit. Quod mysterium quoque S. Ambrosius veneratur in libro, cui titulus est: *de tis qui mysteriis initiantur*, sequens format argumentum¹: « Numquid naturæ usus præcessit, cum Jesus Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærerimus, viro mixta fœmina generare consueverat; liquet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generavit et hoc quod confidimus corpus, de virginine est. Quid hic quæreris naturæ ordinem in Christi corpore, cum preter naturam sit ipse Dominus Jesus, partus ex Virgine? vera utique caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est, veræ ergo illius carnis sacramentum est. Ipse clamat Dominus Jesus, *hoc est Corpus meum.* »

7. — Albertus Magnus hujus transubstantiationis possibilitem ex tribus probat capitibus et primo quidem ex parte gratiae, quam Deus suis communicat servis; secundo ex conversione spirituali; tertio ex conversione, quam natura operatur, unam substancialiam transmutando in aliam. Et in probationem quidem primi puncti exemplum adducit Elisæi, qui postquam salem in amaras Jericontinas aquas projecisset, subito eas inducoravit²; circa quam mutationem, quatuor considerat puncta, scilicet *continen- tis, contentum, operans et operatum.* Secundum exteriorem namque apparentiam, aqua illa limpida erat et clara, amaritudo autem aquæ intrinseca contenta, aquasque inficiens, gratia prophetæ, facta dulcedo elementum ante falsum mellificans; hæc igitur omnia et singula Eucharistiæ applicans, notat, quod, sicut in aquis illis eadem mansit quantitas, color et figura externa; ita quoque in sacramento hoc eadem sine apparenti mutatione remaneant accidentia coloris, odoris, saporis, mensuræ, etc., et sicuti amaritudo conversa est in dulcedinem, ita substancialia panis in Christi carnem transubstantiata, idque in virtute non Elisæi, id est, sacerdotis, sed ipsiusmet Christi, qui dicit: *hoc est Corpus meum.* Deinde ad conversionem spirituali transiens prædictus auctor, ad illa se reflectit verba³: *insiliet in te spiritus Domini et mutaberis in virum alium;* circa quem textum ita sermocinatur. Homo in statu peccati, juxta exteriorem speciem, idem appareat, qui erat in statu gratiæ, et nihilominus quis nescit, quantum charitas et gratia in anima pœnitente operetur mutationem? que ulterius confirmatur, illa Eugenii ad quemdam, et statu peccati ad Deum conversum, directa adducit verba: « Quanta et quam celebranda beneficia vis Divinæ bonitatis operatur, et quomodo tibi novum, et impossibile esse non debeat, quod in

¹ S. AMBROS., t. IV, c. 9. — ² II REG., II. — ³ I REG., XI, 6.

« Christi substanciali terrena convertantur, te ipsum interroga, qui præterita vilitate deposita, subito novam indutus es dignitatem. » Porro quantum ad textus punctum, in ordine ad mutationem, quam natura operatur, sequenti utitur similitudine, dicens: « Videmus, quod ponuntur ova sub ave et per naturam mutantur in carnem, imo in aviculam vivam. Qui idem, lib. de mirab. sacræ Script., super illa Geneseos verba, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, ita discurrit: Vel sicut avis foves ova, dicit Glossa: ergo et si ponis sub ave unum, vel plura ova, vertit ea per naturam interius in carnem, testa manente exteriori, quanto magis si ponas in altari unam hostiam panis, vel duas, sive centum, sive mille, sive plures, manente panis exteriori, specie Spiritus Sanctus repente interius in corpus Christi sua virtute convertit? »

8. — Quinimo ipsam magistra experientia, de hujus veritatis soliditate plurimum edocemur; a primis namque nascentis Ecclesiæ temporibus, hactenus fideles sacrum communionem digne frequentantes, magnum exinde retulerunt fructum, egregium in vita spirituali proiectum, in virtutibus incrementum, perseverantiam et stabilitatem in bono, internis quoque exinde delibati sunt consolationibus; uno verbo, exinde percepunt *omnis saporis suavitatem*; at vero si panis usualis et non corpus Christi fuisset, hosce utique supernaturales et admirabiles effectus minime producere potuisse. Hoc argumento utitur S. Laurentius Justinianus dum ait¹: « Porro dum Eucharistiam accipis, accidentia panis ac vini saporem sentis; unde, oro, si panis et vini substancialia est, et non corpus Christi, ex hac cibi manducatione, et potu, fanta in anima et corpore provenit fortitudo, interioris hominis innovatio, charitatis divinæ fervor, spiritualis suavitatis jucunda libatio, intimæ pacis affluentia, æternum amoris desiderium, proficiendi in virtutibus concupiscentia et gratiarum actionis ignita exhibito. »

9. — « Sed dicas, » inquit Hugo de S. Victore², « quomodo corpus unum eodem tempore in diversis locis esse potest? super altare est et in celo est. Hic est, ibi est; et ubicumque est, totum est, tantumque hic quantum ibi et in multis locis similiter totus est. » Idem vero Ven. Scriptor ratione valde efficaci respondet, dicens: « Noli mirari, qui fecit corpus et locum, utrumque facit in altero esse ut vult, et est semper sicut ipse vult, qui sic et aliter facere novit et potest, ejus Sapientiæ non est numerus, cuius potentia natüræ rerum imperat, Quando mirari coepis, et dixerit tibi cogitatio tua, quomodo esse potest? cogita facientem, et respice omnipotentem. »

¹ S. LAUR. JUST., de Euch. — ² HUG. VICT., in Spec. Eccl. erud.